

Från en besökare på Tvätterimuseets hemsida har det kommit ett antal frågor om Tvättkorgens historia

1. Hur länge har man tvättat kläder? Det kan nog ingen säkert veta. Men förmodligen så länge man haft kläder man kunde tvätta. Förmodligen kunde man redan skölja av sina urtida skinnkläder när dom blev för smutsiga.

The Miraculous Fall of Manna. Detalj.

("När det faller manna från himlen ...")

Jacopo Robusti, kallad Tintoretto 1518-94

"Dagens gärning i konsten" R. Broby-Johansen 1970

2. Hur såg den första tvättkorgen ut? Det kan man inte heller säkert veta. Förmodligen var det en korg som inte var särskilt avsedd för tvätt. Det verkar, om man tittar på gammalt europeiskt bildmaterial från 1600-talet, som att det då började finnas särskilda korgar för smutstvätt som var höga och smala. Samtidigt som bruket att mangla och pressa linne medförde att det kom fram särskilda tvättkorgar för manglad tvätt som var låga och 4-kantiga. Man kunde även använda skottkärror för att flytta tvättkorgar och tvätt utomhus. Se bilder nedan!

Flamländsk marknads- och tvättplats. 1620 - utbredning av linnetyg för blekning.

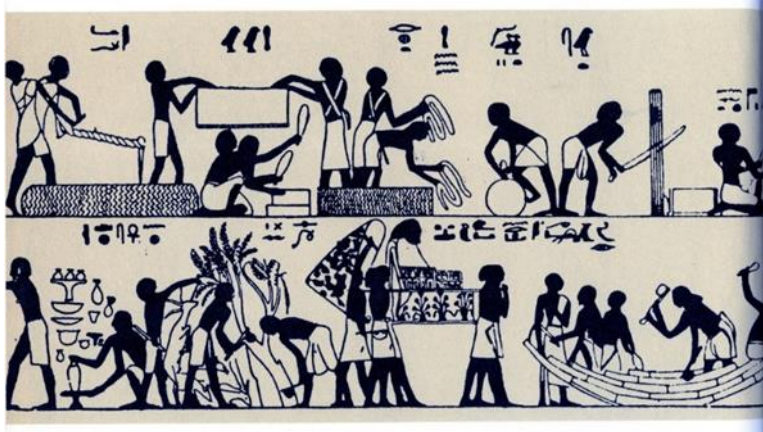
Jan Brueghel d.ä. & Joos de Momper II.

Museo del Prado

T.v. "**Der Linnenschrank**" (Linneskåpet) av Pieter de Hoogh (1629-1683). Detalj. Med en hög smal korg för smutstvätt? T.h. **Holländskt dockskåp** från 1679 med fyrkantig mangelkorg. Fast på bilden finns ingen mangel, utan en linnepress (mangelns föregångare) i högerkanten och glättsten av glas på bordet. Kulturgeschichte des Waschens. Fred Bertrich 1966

3. Vem uppfann den? På olika håll i världen och utifrån olika material skapades förmodligen olika sorters särskilda tvättkorgar när behovet vid olika tider uppstod. Om de gamla tvättbilderna från Egypten (ca 2.000 år f.kr.) visar korgar eller andra "baljor" kan vara svårt att idag säkert avgöra. Men det kan vara så. Och kanske var det i en sådan korg i Nilens vass som Moses ca 1.300 f.kr. hittades av faraos dotter: *"Sedan kunde hon inte gömma honom längre utan tog en korg av papyrusgräs och tätade den med beck och tjära, lade barnet i den och satte ut den i vassen vid Nilstranden."* Gamla Testamentet i Bibeln, Andra Moseboken. Kap.2.

Tvättbild från **Egypten** (ca 2.000 år f.kr.)
Kulturgeschichte des Waschens. Fred Bertrich 1966

"Das grosse Washfest vor der Stadt". Miniatur,
Nürnberg 1531. Kulturgeschichte des Waschens.
Fred Bertrich 1966

4. Hur har tvättkorgen utvecklats från den första tvättkorgen till de som finns idag med tanke på färg, form, smidighet och användande? På gammalt europeiskt bildmaterial (se ovan, Nürnberg 1531) kan man se att både smutstvätt och rengjord våt eller torkad tvätt förvarades i och bars/fraktades omkring i laggade träkärl. Mer sällan syns korgar på de äldsta bilderna (se bild fråga 1). Korgens fördel är dock att den inte väger så mycket. "Plaggen lades vid klappningen ofta i laggade baljor eller i s.k. "kolfat", stora korgar av flätad en." (Lak och Byk i Småland 1850 - 1900. Åsa Wall 1963). På bif. bilden från utställningen "Sommarkorgar" på Österåkers Konsthall, sommaren 2020, syns längst bort en korg typ "kolfat" och sedan olika specialiserade tvätt/mangelkorgar. Idag verkar den blåa stora IKEA-kassen av plast funnit en passande extra-användning som tvättkorg. Dess fördel är förmodligen att den är ännu lättare och formbar, lätt att ta med sig till och från tvättstugan.

Mangelkorgar och längs bort s.k. "kolfat"

Utställningen "Sommarkorgar" Österåkers Konsthall 2020. Foto: Olle Magnusson

5. Hur har tillverkningen av tvättkorgar sett ut genom tiderna?

Läs om Örkeneds korgfabrik i Skåne :

<https://www.hembygd.se/orkened/anlaggningarna/korgmuseet>

<https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/byggnadsminnen/spankorgfabriken-i-lonsboda.html> "Tillsammans med Våmhus i Dalarna har Örkened en särställning för tillverkning av spånkorgar"

Läs om Våmhus i Dalarna: <http://www.fu-fudal.se/29836656>

Örkeneds korgfabrik, Skåne

Vårhus, Dalarna

6. Hur har miljöaspekten/den globala uppvärmningen påverkat tvättandet? Tvättmedel, tvättmaskiner, hur mycket man tvättar osv.

Rent allmänt kan man väl säga att man inte tvättade sina kläder så ofta förr i tiden som man gör idag och att användningen av moderna tvättmedel, tillsammans med annat avlopp, har ofta lett till övergödning och nedsmutsning av vattendrag och sjöar. Därför ska man vara noga med vad man använder för tvättmedel, så att dom inte förstör miljön. Att torka tvätten utomhus, eller på torkvindar som man gjorde förr, istället för i torktumlare och torkskåp är ur energisynpunkt också att föredra. Beroende på hur energin, tvättmedlen och maskinerna framställs påverkar i olika mån den globala uppvärmningen!

Frågade gjorde Ella Hellberg (www.sorty.se) och svarade gjorde Olle Magnusson, föreståndare för Hagalunds Tvätterimuseum, www.tvatterimuseet.se aug 20/april 21

Franska tvätterskor. Steinlein (1859-1923)
Kulturgeschichte des Waschens. Fred Bertrich 1966